

Karina Paulina Marczuk

Uniwersytet Warszawski

k.marczuk@uw.edu.pl

ORGANIZACJA I FUNKCJONOWANIE KORPUSU DYPLOMATYCZNO- -KONSULARNEGO RUMUNII

ABSTRACT: **Organisation and functioning of the Diplomatic and Consular Corps of Romania**

The research on the Diplomatic and Consular Corps of Romania, its functioning and organisation, follows other studies on the foreign service of various states. The presented paper, thereby, focuses on the singular, longitudinal case study, that is structure, diplomatic and consular personnel, and consular activity too, since the end of 2019 to the beginning of 2024. This allows us to indicate a set of reforms of the Corps that were adopted during the analysed period as well as to explore a specific character of the service. The paper tests the claim of whether the Corps' structure is in the line with the classic organisational model of diplomacy of contemporary states. To do so, the answer to the main question posed is searched, namely how, and which of the adopted reforms influenced the Corps' structure during the concerned period. To respond to this question, three main issues were researched: organisation, path of career, and directions of changes of the Corps. The lessons learned are included in the conclusion. The purpose of the paper is thus to analyse the case study of the contemporary Diplomatic and Consular Corps of Romania, taking into account both domestic and international context of the changes that were introduced.

Keywords: Diplomatic and Consular Corps of Romania, Ministry of Foreign Affairs, Romania, foreign service

Słowa kluczowe: korpus dyplomatyczno-konsularny Rumunii, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Rumunia, służba zagraniczna

WSTĘP

W 2024 r. Polska i Rumunia po raz pierwszy obchodziły ustalony na 3 marca Dzień Solidarności Polsko-Rumuńskiej i także po raz pierwszy otworzyły zaplanowany na kilkanaście miesięcy wspólny Sezon Kulturalny (czerwiec 2024 r. – październik 2025 r.). Wydarzenia odbywające się w trakcie tego przedsięwzięcia stanowią okazję do popularyzacji dorobku rumuńskich i polskich twórców w obu państwach, czy też szerzej – wzajemnej promocji Rumunii i Polski. To również zachęta do bliższego przyjrzenia się służbie zagranicznej (w przypadku prezentowanego artykułu – Rumunii), zaangażowanej w rozwój dwustronnych kontaktów także z tej okazji, zagadnieniu, które jak dotąd nie doczekało się całościowego opracowania w literaturze przedmiotu.

Tematem podejmowanym w artykule jest organizacja i funkcjonowanie służby zagranicznej Rumunii, a raczej korpusu dyplomatyczno-konsularnego – taki termin jest przyjęty w aktach prawnych, o czym będzie mowa niżej, i stąd tego pojęcia użyto zarówno w tytule, jak i konsekwentnie stosowano w dalszej części wywodu. Przyjęty dla prowadzonych analiz przedział czasowy to okres od końca 2019 r. do pierwszych miesięcy 2024 r.; w artykule przedstawiono stan na kwiecień 2024 r. Badaniami objęto zwłaszcza lata urzędowania ministra spraw zagranicznych Bogdana Aurescu, który pełnił tę funkcję od 4 listopada 2019 r. do połowy czerwca 2023 r. i po którym tekę szefa resortu otrzymała Luminița Odobescu. Wybór ram czasowych nie był przypadkowy – po objęciu urzędu przez B. Aurescu rozpoczęto reformy zarówno wewnętrznej organizacji Centrali (czyli centralnej administracji Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rumunii), jak i funkcjonowania personelu dyplomatyczno-konsularnego, a także reformę działalności konsularnej. Ponadto przestudiowanie przypadku organizacji i funkcjonowania korpusu w dłuższym przedziale czasowym, obejmującym cały okres urzędowania ministra Aurescu, daje pełniejszy obraz przemian oraz możliwość – choćby wstępnego – ich podsumowania.

Zapoczątkowane pod koniec 2019 r. reformy nie były jednak pierwszymi mającymi na celu zmiany w strukturze resortu i funkcjonowaniu personelu. Valentin Naumescu, były sekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Rumunii, jak również badacz, zwraca uwagę na reformy, które wdrażano w okresie przedakcesyjnym, a także po akcesji Rumunii do Unii Europejskiej w 2007 r. Rumunia (podobnie jak inne państwa regionu Europy Środkowo-Wschodniej) dokonywała szerzej zakrojonych zmian w administracji publicznej, przy czym jeśli chodzi o dział spraw zagranicznych, to *kilku ministrów spraw zagranicznych deklaratywnie próbowało „odnowić” i westernizować system dyplomatyczny pod kątem personelu, norm i procedur*¹. W okresie przedakcesyjnym główne zmiany nastąpiły na dwa lata przed wejściem do UE (2005-2006). Podejmowane wtedy działania miały charakter polityczny i administracyjny. Wskazywano m.in. na potrzebę *odmłodzenia* personelu dyplomatycznego (przechodzenie na emeryturę wieloletnich ambasadorów), *odświeżenia* kadr w Centrali oraz zmian w jej strukturze;

¹ V. Naumescu, *Diplomatic Services Today: Between Political Decisions and Administrative Criteria*, „Transylvanian Review of Administrative Sciences” 2015, nr 44 E, s. 169.

reformie poddano również ówczesną Akademię Dyplomatyczną (o czym będzie mowa dalej). Akcentowano jednak zwłaszcza *odmładzanie* personelu. Co ciekawe, dane za 2005 r. – przytaczane przez Naumescu za byłym ministrem spraw zagranicznych Mihailem Răzvanem Ungureanu (2004-2007), także premierem (2012) – pokazują, że ponad połowa dyplomatów wysyłanych na misje miała poniżej 40 lat (52%), a niespełna jedna piąta (17%) mniej niż 30 lat, przy czym 60% powracających przekroczyło 40 lat². Wprowadzane zmiany wiązały się z dążeniem do odcięcia się od przeszłości, także z wyzwaniem łączącym się z oczekiwanym przystąpieniem do UE, jak i z członkostwem Rumunii w Sojuszu Północnoatlantyckim (od 2004 r.).

Natomiast reformy w okresie poakcesyjnym zdaniem Naumescu – który analizuje lata 2007-2014 – były utrudnione. Po pierwsze, ze względu na częste zmiany ministrów spraw zagranicznych oraz urzędników wysokiego szczebla w resorcie. Po drugie, w latach 2009-2011 cała administracja – w tym resort spraw zagranicznych – została objęta cięciami budżetowymi; wynagrodzenia pracowników Centrali i placówek obniżono o 25%, jak również zmniejszono zatrudnienie w ambasadach i konsulatach – *w latach 2010-2012 poziom zatrudnienia w rumuńskiej dyplomacji osiągnął minimum okresu postkomunistycznego*³. Istotne w tym czasie dla Rumunii były starania o przyjęcie do strefy Schengen (notabene, nastąpiło to dopiero wraz z końcem marca 2024 r. w zakresie transportu lotniczego i morskiego, z kolei od stycznia 2025 r. – w pełni), wiążące się dla urzędów konsularnych, działających poza strefą, z wyzwaniami o charakterze technicznym. W kolejnych latach, których nie obejmują już ustalenia wspomnianego autora, Ministerstwo Spraw Zagranicznych stanęło przed koniecznością koordynacji działań prowadzonych w związku ze spodziewanym objęciem prezydencji w Radzie Unii Europejskiej przez Rumunię w pierwszej połowie 2019 r. W przedkładanym artykule odniesiono się do zmian, które nastąpiły już po zakończeniu okresu prezydencji.

Podejmowany problem badawczy wpisuje się w nurt studiów nad służbą zagraniczną, w ramach którego z jednej strony zgłębia się takie zagadnienia, jak historia służby zagranicznej danego państwa, w tym jej organizacji⁴, rola profesjonalizacji⁵ lub też przygląda się określonym obszarom aktywności, np. w sferze gospodarczej⁶. Z drugiej strony autorzy koncentrują się na specyfice służby zagranicznej wybranych państw (np. funkcjonowaniu służby zagranicznej państw małych⁷) czy też wreszcie poświęca-

² Zob. *tamże*, s. 170. Autor przywołuje dane za: M.R. Ungureanu, *Întotdeauna loial. Note diplomatice pentru o Românie modernă (2005-2007)*, Iași 2008, s. 198.

³ *Tamże*, s. 173.

⁴ Na przykład w rodzimym przypadku temat ten podjął Krzysztof Szczepanik w pracy pt. *Organizacja polskiej służby zagranicznej 1918-2010*, Warszawa 2012.

⁵ Na przykład zob. K.P. Marczyk, *Modern Diplomats as Civil Servants: Capabilities, Competencies, and Education – A Case Study of the Foreign Service in Poland*, [w:] *The Palgrave Handbook of the Public Servant*, red. H. Sullivan, H. Dickinson, H. Henderson, Cham 2021, s. 1473-1487.

⁶ Na przykład zob. A.K. Rose, *The Foreign Service and Foreign Trade: Embassies as Export Promotion*, „The World Economy” 2007, vol. 30, nr 1, s. 22-38.

⁷ Na przykład zob. M. Jazbec, *Equal Opportunities in the Slovene Diplomatic Service*, „The Hague Journal of Diplomacy” 2014, vol. 9, nr 1, s. 103-112.

ją uwagę bądź to personelowi dyplomatycznemu, zwłaszcza funkcjom ambasadorów⁸, bądź konsularnemu⁹ lub resortom spraw zagranicznych¹⁰. W artykule przedstawiono studium przypadku organizacji i funkcjonowania korpusu dyplomatyczno-konsularnego Rumunii, przy czym dążono do ukazania charakterystycznych dla niego rozwiązań.

Na potrzeby prowadzonych badań służbę zagraniczną postrzega się jako strukturę, na którą składają się dwa zasadnicze elementy: resort spraw zagranicznych (tzw. Centrala w państwie pochodzenia) oraz służba dyplomatyczna (poza granicami). To klasyczne podejście, jak odnotowuje badająca Europejską Służbę Działań Zewnętrznych Rebecca Adler-Nissen, *pozostaje uznanym modelem dla zorganizowanej dyplomacji*¹¹ na poziomie państwa. W artykule dążono do sprawdzenia, czy to twierdzenie ma zastosowanie także w przypadku korpusu dyplomatyczno-konsularnego Rumunii. Innymi słowy, sprawdzano, czy struktura korpusu spełnia przesłanki tradycyjnego, charakteryzującego dyplomację państw, modelu organizacji służby zagranicznej. W tym celu szukano odpowiedzi na pytania: czy i jakie przeprowadzone reformy wpłynęły na tę strukturę? W jakim zakresie miało to miejsce w objętym badaniami przedziale czasowym? W jaki sposób oddziaływały na funkcjonowanie personelu dyplomatyczno-konsularnego? Ażeby udzielić odpowiedzi na tak postawione pytania, w toku prowadzonych badań wyodrębniono trzy główne obszary, które następnie poddano pogłębionym analizom: wewnętrzna organizacja, ścieżka kariery personelu oraz kierunki zmian w obrębie korpusu. Wyciągnięte z przeprowadzonych badań wnioski zawarto w zakończeniu.

Utrudnieniem, ale i ograniczeniem dla prowadzonych badań okazał się niedostatek literatury przedmiotu dotyczącej korpusu dyplomatyczno-konsularnego Rumunii. Opracowania analityczne, historyczne czy też politologiczne mają wartość eksplanacyjną lub porównawczą. Brak tego typu publikacji uniemożliwia pełne ukazanie szerszego tła przemian w korpusie.

Celem artykułu jest zatem przedstawienie studium przypadku korpusu dyplomatyczno-konsularnego Rumunii w czasach współczesnych ze szczególnym uwzględnieniem jego organizacji i funkcjonowania. Nakreślono ponadto tło polityczne (sytuację wewnętrzną i kontekst zewnętrzny) przeprowadzanych zmian, jak również dążono do wskazania prawidłowości, które są charakterystyczne dla przyjętych w Rumunii rozwiązań.

⁸ Na przykład zob. C. Constantinou, *Diplomatic Representations... or Who Framed the Ambassadors?*, „Millennium” 1994, vol. 23, nr 1, s. 1-23.

⁹ Na przykład zob. H. Leira, I. Neumann, *Consular Representation in an Emerging State: The Case of Norway*, „The Hague Journal of Diplomacy” 2008, vol. 3, nr 1, s. 1-19.

¹⁰ Na przykład zob. numer specjalny czasopisma „The Hague Journal of Diplomacy” pt. *Ministries of Foreign Affairs: Institutional Responses to Complexity Diplomacy*, red. Ch. Lequesne (2020, vol. 15, nr 1-2).

¹¹ R. Adler-Nissen, *Symbolic Power in European Diplomacy: The Struggle Between National Foreign Services and the EU's External Action Service*, „Review of International Studies” 2014, vol. 40, nr 4, s. 666.

TŁO ZMIAN: CZYNNIKI WEWNĘTRZNE I ZEWNĘTRZNE

Zrozumienie zasad funkcjonowania i organizacji korpusu dyplomatyczno-konsularnego Rumunii w czasach współczesnych może ułatwić przybliżenie głównych czynników, które w ostatnich latach warunkowały przeprowadzane zmiany. Wśród nich można – po pierwsze – wyróżnić czynniki o charakterze wewnętrznym, tj. związane z sytuacją na scenie politycznej państwa, oraz – po drugie – czynniki zewnętrzne łączące się z wydarzeniami o zasięgu globalnym, które miały miejsce w analizowanym okresie.

Jeśli chodzi o tło polityczne, to należy odnotować, że 4 listopada 2019 r., gdy tekę premiera objął Ludovic Orban, ówczesny przewodniczący konserwatywno-liberalnej Partii Narodowo-Liberalnej (Partidul Național Liberal, PNL), szefem resortu spraw zagranicznych w nowo powołanym rządzie został dyplomata i polityk, naukowo specjalizujący się w zagadnieniach z zakresu prawa międzynarodowego, Bogdan Aureescu. Pełnił tę funkcję do połowy czerwca 2023 r. (po raz pierwszy był ministrem spraw zagranicznych w latach 2014-2015), gdy zastąpiła go Luminița Odobescu (czerwiec 2023 – grudzień 2024). L. Orban w październiku 2019 r. – jeszcze przed objęciem urzędu – ogłosił, jakie działania przyszyły, kierowany przez niego rząd zamierza prowadzić, wskazując m.in. na profesjonalizację administracji publicznej¹². Kolejni szefowie rządu w latach 2020-2023 (w ich gabinetach zasiadał także B. Aureescu) również byli związani z PNL, stojąc na czele tej partii (pełniący obowiązki premiera Nicolae Ciucă, a następnie premier Florin Cîțu oraz ponownie Nicolae Ciucă – tym razem jako premier; F. Cîțu przewodniczył PNL w latach 2021-2022, z kolei N. Ciucă pełnił tę funkcję od 2022 r. do listopada 2024 r.).

Zaprezentowane przez PNL punkty programowe dotyczące profesjonalizacji administracji i jej modernizacji, jak również funkcjonowania służby cywilnej, warunkowały zmiany w organizacji i funkcjonowaniu Ministerstwa Spraw Zagranicznych (jako organu administracji) oraz korpusu dyplomatyczno-konsularnego. Reformy dotyczące zarówno wewnętrznej organizacji Centrali, jak i funkcjonowania personelu dyplomatyczno-konsularnego oraz działalności konsularnej zaczęły się już w końcu 2019 r.¹³ Przedstawione dalej wyniki analizy raportów przyjmowanych przez resort spraw zagranicznych pokazują, że działania te kontynuowano na przestrzeni kolejnych lat.

Z kolei odnosząc się do czynników o charakterze zewnętrznym i o zasięgu globalnym, które miały wpływ na zmiany w funkcjonowaniu korpusu dyplomatyczno-konsularnego, należy przede wszystkim wskazać na wybuch pandemii COVID-19 i jej przebieg. Kolejnym czynnikiem o wymiarze międzynarodowym są następstwa pierwszej prezydencji Rumunii w Radzie Unii Europejskiej, jak i sama prezydencja, która miała miejsce w pierwszej połowie 2019 r. Podobnie jak w innych państwach, także

¹² Zob. R. Kiss, *Programul de guvernare al Partidului Național Liberal. Ce măsuri propune Guvernul Orban*, Digi24.ro, 24 X 2019, [online] <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/programul-de-guvernare-al-partidului-national-liberal-ce-masuri-propune-guvernul-orban-1205943>, 28 IV 2024.

¹³ Zob. Ministerul Afacerilor Externe, *Raport de activitate 2019*, s. 8, [online] https://www.mae.ro/sites/default/files/file/anul_2020/pdf_2020/2020.09.10_raport_activitate_mae_2019_final.pdf, 28 IV 2024.

w Rumunii wybuch pandemii wiązał się – w perspektywie krótkoterminowej – z wyzwaniem organizacyjno-logistycznymi dla placówek zagranicznych, zwłaszcza urzędów konsularnych, w zakresie udzielania wsparcia rumuńskim obywatelom przebywającym w tamtym czasie poza granicami państwa. Z kolei w dalszej perspektywie chodziło o przeorganizowanie sposobów świadczenia usług konsularnych – położenie nacisku na ich cyfryzację, uelastycznienie i zwiększenie dostępności.

Prezydencja Rumunii w Radzie UE oznaczała natomiast dla Ministerstwa Spraw Zagranicznych i personelu dyplomatyczno-konsularnego szereg wyzwań, zarówno tych łączących się z angażowaniem się w działania z zakresu realizacji polityki zagranicznej, jak i organizacyjnych. Wynikało to z koordynującej roli Ministerstwa Spraw Zagranicznych przypisanej temu resortowi w związku z prezydencją¹⁴. Ponadto należy wspomnieć, że rumuńska prezydencja miała miejsce w czasie, gdy Wielka Brytania przygotowywała się do wystąpienia ze struktur UE, co było dodatkowym przedmiotem troski. Przywiązywano również wagę do działań dotyczących prowadzenia dyplomacji kulturalnej, a także komunikacji, budowania wizerunku państwa i jego promocji w różnych obszarach (tj. dyplomacji publicznej) przy okazji sprawowania przewodnictwa w Radzie UE. Po zakończeniu prezydencji starano się kontynuować ten proeuropejski kierunek w polityce zagranicznej¹⁵. Znaczenie spraw europejskich wpływa na wewnętrzną strukturę resortu, w ramach której przewidziano stanowisko sekretarza stanu ds. europejskich – zachowane podczas reformowania organizacji Ministerstwa po 2019 r. Trzeba też dodać, że w czasie trwania prezydencji przyjęto ustawę o działalności konsularnej¹⁶, co umożliwiło transpozycję przepisów europejskich do ustawodawstwa Rumunii¹⁷.

WYKORZYSTANE INSTRUMENTARIUM BADAWCZE (METODY I TECHNIKI)

W artykule przedstawiono wyniki badań studium pojedynczego przypadku¹⁸, czyli organizacji i funkcjonowania korpusu dyplomatyczno-konsularnego Rumunii od

¹⁴ Zob. *Hotărâre nr. 34 din 27 ianuarie 2017 privind organizarea și funcționarea Sistemului național de gestionare a afacerilor europene în vederea participării României la procesul decizional al instituțiilor Uniunii Europene*, Monitorul Oficial z 30 I 2017, cz. I, nr 84, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/186280>, 28 IV 2024.

¹⁵ Szerzej zob. Ministerul Afacerilor Externe, *Raport de activitate 2019...*, s. 28.

¹⁶ Zob. *Lege nr. 62 din 15 aprilie 2019 privind activitatea consulară*, Monitorul Oficial z 18 IV 2019, cz. I, nr 299, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/269847>, 1 V 2024.

¹⁷ Chodzi o *Dyrektywę Rady (UE) 2015/637 z dnia 20 kwietnia 2015 r. w sprawie środków koordynacji i współpracy mających ułatwić ochronę konsularną niereprezentowanych obywateli Unii w państwach trzecich oraz uchylającą decyzję 95/553/WE*, Dz.U. UE L 106 z 24 IV 2015, t. 58, [online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=CELEX%3A32015L0637>, 28 IV 2024.

¹⁸ Na temat studium pojedynczego przypadku pisano w innym miejscu – zob. K.P. Marczuk, *The Dynamics of „First Lady Public Diplomacy”*, „Intersections. East European Journal of Society and Politics” 2022, vol. 8, nr 1, s. 134.

momentu objęcia teki ministra spraw zagranicznych przez Bogdana Aurescu (4 listopada 2019 r.) do początków 2024 r., przy czym w szczególności skoncentrowano się na okresie urzędowania szefa resortu (tj. do 15 czerwca 2023 r.). Dążono do ukazania jak najpełniejszego obrazu korpusu w omawianym przedziale czasowym, zwracając uwagę zwłaszcza na główne regulacje prawne dotyczące wewnętrznej organizacji i funkcjonowania. Ponadto rozważania uzupełniono o kontekst przemian wewnętrznych (w Rumunii) i zewnętrznych, które wpływały na prowadzone przez B. Aurescu reformy. Zidentyfikowano czynniki wewnętrzne i zewnętrzne tych zmian, wykorzystując tym samym myślenie charakterystyczne dla analizy czynnikowej, jak również wskazano właściwe badanemu przypadkowi korpusu dyplomatyczno-konsularnego kwestie semantyczne, których odpowiednia interpretacja jest ważna dla zrozumienia organizacji struktury korpusu. Rozpoczynając badania, za punkt wyjścia przyjęto stwierdzenie Roberta E. Stake'a, dla którego: *Studium przypadku jest badaniem specyfiki i złożoności pojedynczego przypadku, dochodzeniem do zrozumienia [natury i przyczyn] jego funkcjonowania w istotnych okolicznościach*¹⁹. Przyjęte podejście, skoncentrowane na przedstawieniu specyfiki rozważanego problemu, pozwoliło zatem na unaocznienie określonych prawidłowości, które charakteryzują współczesny korpus dyplomatyczno-konsularny Rumunii, otwierając tym samym możliwość prowadzenia badań porównawczych służb zagranicznych innych państw z rumuńską.

W szerokim zakresie wykorzystano analizę aktów prawnych, uzupełniając ją o krytyczną analizę materiałów źródłowych. W tym celu, po pierwsze, zapoznano się z wybranymi aktami prawnymi różnej rangi, mając zwłaszcza na uwadze regulacje dotyczące wewnętrznej struktury organizacyjnej resortu, jak i regulacje odnoszące się do przebiegu kariery członków korpusu dyplomatyczno-konsularnego. Pomocny okazał się Portal Legislacyjny (Portalul legislativ, <https://legislatie.just.ro/>), który udostępnia akty prawne (wykorzystywano akty w wersji z późniejszymi zmianami). Po drugie, posilkowano się oficjalnymi raportami Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rumunii dostępnymi na stronie internetowej resortu (<https://www.mae.ro/>). Korzystano także z dostępnej literatury przedmiotu, lecz w ograniczonym zakresie – ze względu na nieliczne opracowania. Badania zawartości aktów prawnych, materiałów źródłowych oraz literatury przedmiotu spełniły przesłanki analizy jakościowej.

Uzyskane w drodze analizy materiału prawnego wyniki badań odniesiono następnie do sytuacji międzynarodowej w omawianym okresie. Pozwoliło to na wyjaśnienie pobudek podejmowanych decyzji i przyjmowanych w prawie zmian. Szczególnie pomocne okazały się tu wspomniane raporty resortu spraw zagranicznych obejmujące rozważany przedział czasowy. Z kolei zapoznanie się z zapowiedziami programowymi władz dotyczącymi reform administracji państwowej umożliwiło zrozumienie przyczyn wewnętrznych przeobrażeń, czyli ich tła politycznego.

Wykorzystane materiały, zarówno akty prawne, jak i dokumenty źródłowe, dostępne są w języku rumuńskim. Wyzwanie stanowiło przyjęcie takiej siatki pojęciowej w języku polskim, która jest zrozumiała dla rodzimego odbiorcy, biorąc pod uwagę

¹⁹ R.E. Stake, *The Art of Case Study Research*, Thousand Oaks–London–New Delhi 1995, s. xi.

specyfikę terminologii stosowanej w Rumunii w odniesieniu do służby zagranicznej. Z tego względu kwestiom pojęć poświęcono nieco więcej miejsca, wskazując także na znaczenie uwarunkowań historycznych w procesie wykształcenia się przyjętych terminów odnoszących się do korpusu dyplomatyczno-konsularnego.

WYNIKI BADAŃ: SPECYFIKA KORPUSU DYPLOMATYCZNO KONSULARNEGO

Przeprowadzone analizy, zwłaszcza aktów prawnych i materiałów źródłowych, umożliwiły przybliżenie charakterystycznego dla współczesnego korpusu dyplomatyczno-konsularnego Rumunii sposobu organizacji i funkcjonowania. Prowadząc badania, za punkt wyjścia przyjęto obowiązujące regulacje prawne, zawarte w przywołanych niżej aktach prawnych, oraz materiały źródłowe, czyli raporty Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rumunii. Istotne znaczenie ma tu przede wszystkim ustawa o Statucie Korpusu Dyplomatyczno-Konsularnego Rumunii z 2003 r. (dalej zwana statutem)²⁰. Ponadto dążąc do przedstawienia szerszego kontekstu przyjętych rozwiązań prawnych, wskazano na niektóre regulacje zawarte w uchylonej decyzji nr 1070 z 1990 r. w sprawie zatwierdzenia Statutu Korpusu Dyplomatyczno-Konsularnego (dalej zwaną decyzją z 1990 r.)²¹. Przyjrano się również zapisom z innych aktów prawnych. Wymienić tu trzeba decyzję nr 16 z 12 stycznia 2017 r. w sprawie organizacji i funkcjonowania Ministerstwa Spraw Zagranicznych²² (dalej zwaną decyzją w sprawie organizacji i funkcjonowania MAE – skrót pochodzący od nazwy Ministerstwa Spraw Zagranicznych w języku rumuńskim, tj. Ministerul Afacerilor Externe) oraz regulamin z 29 lipca 2016 r. w sprawie organizacji i funkcjonowania Ministerstwa Spraw Zagranicznych (dalej jako regulamin MAE)²³. Korzystano także z raportów publikowanych przez resort spraw zagranicznych. Pozwoliło to na zidentyfikowanie prawidłowości w obrębie rumuńskiego korpusu dyplomatyczno-konsularnego.

²⁰ Zob. *Lege nr. 269 din 17 iunie 2003 privind Statutul Corpului diplomatic și consular al României*, Monitorul Oficial z 23 VI 2003, cz. I, nr 441, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/215692>, 1 V 2024.

²¹ Zob. *Hotărâre nr. 1070 din 6 octombrie 1990 pentru aprobarea Statutului Corpului Diplomatic și Consular al României*, Monitorul Oficial z 2 XI 1990, cz. I, nr 119, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/1256>, 28 IV 2024.

²² Zob. *Hotărâre nr. 16 din 12 ianuarie 2017 privind organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Externe*, Monitorul Oficial z 16 I 2017, cz. I, nr 44, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/279845>, 1 V 2024.

²³ Zob. Aneks (*Regulament de organizare și funcționare al Ministerului Afacerilor Externe*), *Ordin nr. 1.580 din 1 septembrie 2023 privind modificarea anexei la Ordinul ministrului afacerilor externe nr. 1.132/2016 pentru aprobarea Regulamentului de organizare, funcționare și ordine internă al Ministerului Afacerilor Externe*, Monitorul Oficial z 13 X 2023, cz. I, nr 927, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/275300>, 30 IV 2023.

Kwestie terminologiczne

Ustawodawca posługuje się terminem „korpus dyplomatyczno-konsularny” (*Corpul diplomatic și consular*), scalając w ten sposób dwa komponenty służby zagranicznej (personel dyplomatyczny i personel konsularny). Termin ten występuje już w tytule statutu z 2003 r., a także pojawił się w tytule obowiązującej wcześniej decyzji z 1990 r. Wynika stąd, że w omawianym przypadku – mimo różnic związanych z zakresem funkcji i zadań tak personelu dyplomatycznego, jak i personelu konsularnego (co uwarunkowane jest zapisami w konwencjach wiedeńskich o stosunkach dyplomatycznych i o stosunkach konsularnych) – w przyjętych rozwiązaniach nie traktuje się tych dwu grup oddzielnie. Pojęciem „korpus dyplomatyczno-konsularny” są zatem określani członkowie personelu dyplomatycznego i konsularnego, głównie dyplomaci zawodowi – *diplomați de carieră* (art. 1 pkt 2 statutu). W skład korpusu mogą również wchodzić inne osoby cieszące się specyficznym statusem związanym z wypełnianiem obowiązków łączących się z realizacją polityki zagranicznej. Członkowie korpusu dyplomatyczno-konsularnego – zgodnie z posiadanymi stopniami dyplomatycznymi i konsularnymi – zajmują stanowiska w Centrali (czyli w resorcie spraw zagranicznych) i za granicą, tj. na placówkach (misjach) dyplomatycznych i w urzędach konsularnych (art. 5 statutu). Zatrudnieni są urzędnicy służby cywilnej (w prezentowanym tekście nie odnoszono się szerzej do uregulowań w tym zakresie) oraz personel kontraktowy (art. 14 pkt 1 decyzji w sprawie organizacji i funkcjonowania MAE).

Dla porównania: w uchylonej decyzji z 1990 r. grono członków korpusu dyplomatyczno-konsularnego zawężono do zawodowego personelu dyplomatycznego i konsularnego pracującego w Centrali oraz za granicą; zarówno szef resortu spraw zagranicznych, jak i sekretarze i podsekretarze stanu – na czas pełnienia funkcji – również zostali zaliczeni do korpusu dyplomatyczno-konsularnego (art. 1). W statucie z 2003 r. wskazano, że w skład korpusu wchodzi: szef resortu spraw zagranicznych, sekretarze i podsekretarze stanu, sekretarz generalny i zastępca sekretarza generalnego – zatrudnieni na czas pełnienia funkcji w Centrali – oraz pracownicy przebywający poza granicami, w tym także przedstawiciele innych resortów (np. dyplomaci gospodarczy), którym nadano stopnie dyplomatyczne lub konsularne (art. 2).

Obecna nazwa resortu spraw zagranicznych w języku rumuńskim, tj. Ministerul Afacerilor Externe, jest w użyciu od drugiej połowy lat 40. XX w. Wcześniej posługiwało się nazwą Ministerul Afacerilor Străine, która obowiązywała od 1862 r. (w tym roku z połączenia Wołoszczyzny i Mołdawii powstało księstwo Rumunii ze stolicą w Bukareszcie). Stosowane nazewnictwo uległo zmianie po abdykacji króla Michała I i proklamowaniu Rumuńskiej Republiki Ludowej (Republica Populară Română – funkcjonowała w latach 1947-1965; od 1965 r. do 1989 r. – Republica Socialistă România, czyli Socjalistyczna Republika Rumunii), gdy w nowo utworzonym rządzie tekę ministra spraw zagranicznych objęła, notabene jako pierwsza na świecie kobieta na tym

stanowisku, Ana Pauker²⁴. Przyjętą wtedy nazwę resortu – Ministerul Afacerilor Externe – utrzymano do dziś.

Zagłębiając się w kwestie leksykalne, można odnotować, że będący w użyciu we wcześniejszej nazwie przymiotnik *străin* oznacza po pierwsze „obcy, cudzy”, następnie „cudzoziemski” i wreszcie „zagraniczny”, podczas gdy *extern* – „zewnątrzny” i także „zagraniczny”. Poprzednia nazwa, czyli Ministerul Afacerilor Străine, w literalnym przekładzie na język polski oznacza więc „Ministerstwo Spraw Zagranicznych (Obcych)”, natomiast Ministerul Afacerilor Externe – „Ministerstwo Spraw Zewnętrznych (Zagranicznych)”. Na swojej stronie internetowej w wersjach angielskojęzycznej i francuskojęzycznej resort stosuje odpowiednio nazwy: Ministry of Foreign Affairs i *ministère des Affaires étrangères*, przyjmowane też przez inne państwa w odniesieniu do ich resortów spraw zagranicznych. Z tego względu w artykule nazwę Ministerul Afacerilor Externe przetłumaczono na polski jako „Ministerstwo Spraw Zagranicznych”. Na marginesie jednak – i mając na uwadze bliskie związki Rumunii z Francją – można nadmienić, że we Francji po rewolucji przyjęto nazwę „Ministerstwo Stosunków Zewnętrznych”, która funkcjonowała do 1814 r. mimo podjętej przez Talleyranda, ministra spraw zagranicznych w czasach Napoleona, próby przywrócenia uprzedniej nazwy „Ministerstwo Spraw Zagranicznych”²⁵. Bardziej współcześnie we Francji – w latach 80. XX w. – nazwa *ministère des Relations extérieures* (w języku angielskim Ministry of External Affairs), czyli „Ministerstwo Stosunków Zewnętrznych (Zagranicznych)”, od francuskiego *extérieur* („zewnątrzny”, „zagraniczny”), była używana przez krótki czas, gdy resortem kierował ówczesny minister Roland Dumas (lata 1984-1986).

Należy ponadto zauważyć, że w aktach prawnych jest używany także termin „personel dyplomatyczno-konsularny” (*personal diplomatic și consular*), np. w art. 2 pkt 1d statutu z 2003 r. Przybliżenia wymaga jednak inne określenie, mianowicie *serviciul exterior*, czyli „służba zewnętrzna” bądź „zagraniczna”. Przymiotnik *exterior* oznacza po pierwsze „zewnątrzny” – wydaje się zatem, że lepiej oddające sens tego terminu tłumaczenie na język polski to „służba zewnętrzna”, ponieważ oznacza ono tę część korpusu dyplomatyczno-konsularnego, która wypełnia swoje zadania poza granicami, przebywając „na zewnątrz” państwa – w regulaminie MAE (część VI) poświęcono uwagę *zewewnętrznej (zagranicznej) służbie dyplomatycznej (serviciul diplomatic exterior)*, odnosząc się do personelu zewnętrznego Ministerstwa Spraw Zagranicznych, tj. przebywającego poza granicami. W skład służby zewnętrznej (w ramach MAE) – *serviciul exterior al MAE* – wchodzi misje dyplomatyczne, urzędy konsularne oraz instytuty kultury (art. 53 regulaminu), w których zatrudniony jest wspomniany personel dyplomatyczno-konsularny (art. 58).

²⁴ Zob. art. 1, Monitorul Oficial z 14 IV 1948, cz. I A, nr 88, s. 3389.

²⁵ Zob. Y. Bruley, *The Napoleonic Diplomatic Corps*, „Napoleonica. La Revue” 2009, vol. 1, nr 4, s. 3.

Struktura organizacyjna

We wspomnianej decyzji w sprawie organizacji i funkcjonowania MAE odniesiono się do jego struktury (art. 12), natomiast w regulaminie poświęcono kwestiom organizacji MAE (tj. Centrali i służbie zewnętrznej) część trzecią (art. 4-6). Zgodnie z art. 4 regulaminu na strukturę MAE składają się zatem administracja centralna resortu (Centrala) oraz służba zewnętrzna (w ramach MAE). Minister Spraw Zagranicznych jest zwierzchnikiem kierującym i nadzorującym ich działalność (art. 5). Resortowi podlegają inne instytucje bądź koordynuje on ich działalność (art. 6).

Ministerstwo Spraw Zagranicznych to organ administracji publicznej, a jego rolą jest realizacja polityki zagranicznej Rumunii, przy czym podkreślono tu zadania wynikające z członkostwa Rumunii w Unii Europejskiej i NATO i udział resortu w promowaniu rumuńskiej gospodarki (art. 1 pkt 1 i 2 decyzji w sprawie organizacji i funkcjonowania MAE). Jeśli chodzi o kierownictwo, to na czele stoi Minister Spraw Zagranicznych, wspierany w tej roli przez sześciu sekretarzy stanu i podsekretarza stanu (art. 7 pkt 1). Są to Sekretarze Stanu: ds. Europejskich, ds. Strategicznych, ds. Globalnych i Strategii Dyplomatycznych, ds. Stosunków Międzyinstytucjonalnych, ds. Stosunków z Instytutem Kultury i Polityk Kulturalnych oraz ds. Procesu Przystąpienia Rumunii do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD)²⁶. Ponadto w strukturze MAE umiejscowieni są także Sekretarz Generalny i jego Zastępca (art. 10 pkt 1 decyzji w sprawie organizacji i funkcjonowania MAE). Sekretarz Generalny ma swoich odpowiedników w innych resortach, jak również na szczeblu rządu, wspiera szefa resortu w procesie administrowania ministerstwem (art. 13 regulaminu MAE). Przy MAE działają jeszcze Kolegium MAE (Colegiul MAE) i Biuro Wykonawcze MAE (Biroul executiv, BEx). W skład Kolegium wchodzi eksperci w zakresie polityki zagranicznej, ciałem to pełni funkcję doradczo-opiniotwórczą (art. 15 regulaminu MAE), natomiast w skład Biura Wykonawczego wchodzi kierownictwo resortu, dyrektorzy generalni oraz dyrektor gabinetu ministra (art. 16) i pełni ono funkcję koordynacyjną, jeśli chodzi o kierunek prac Ministerstwa (art. 17).

Strukturę wewnętrzną Centrali tworzą departamenty (*directii*), wydziały (*servicii*) i biura (*birouri*)²⁷ (art. 12 pkt 1 decyzji w sprawie organizacji i funkcjonowania MAE). Analiza struktury organizacyjnej prowadzi do wniosku, że – podobnie jak np. w przypadku Polski – wśród funkcjonujących w ramach MAE departamentów można wyróżnić te, które koncentrują się na sprawach polityki zagranicznej związanych z danym

²⁶ Dane za: Ministerul Afacerilor Externe, *Organizare*, [online] <https://www.mae.ro/node/1604>, 30 IV 2024.

²⁷ W art. XVIII pkt 2 ustawy nr 296 z 26 listopada 2023 r. o niektórych środkach fiskalnych i budżetowych zabezpieczających finansową równowagę Rumunii w długim okresie zawarto zapis o likwidacji stanowiska kierownika biura, a tym samym – likwidacji biur jako struktury organizacyjnej, przy czym funkcja ta mogła być pełniona do 30 czerwca 2024 r. – zob. *Lege nr. 296 din 26 octombrie 2023 privind unele măsuri fiscal-bugetare pentru asigurarea sustenabilității financiare a României pe termen lung*, Monitorul Oficial z 27 X 2023, cz. I, nr 977, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/280298>, 5 V 2024.

obszarem świata (jak w rodzimym przypadku departamenty terytorialne), na zagadnieniach problemowych (odpowiednio – funkcjonalne) oraz zajmujące się sprawami dotyczącymi funkcjonowania resortu (odpowiednio – administracyjne)²⁸. Do celów prezentowanych tu badań można określić je następująco: 1. departamenty „obszarowe”; 2. departamenty problemowe; 3. departamenty właściwe w zakresie obsługi administracyjnej. Taka systematyka departamentów wynika z zakresów ich działania, co znalazło wyraz w nazwach. Wymienione jako pierwsze zajmują się określonymi obszarami, kolejne – określonymi kwestiami (problemowe), a ostatnie zapewniają sprawne funkcjonowanie resortu (obsługę administracyjną). Biorąc pod uwagę zasięg geograficzny, wyodrębnić można następujące departamenty: Departament Unii Europejskiej (Departamentul Uniunea Europeană), Departament Europejskich Stosunków Dwustronnych i Współpracy Regionalnej (Departamentul relații bilaterale europene și cooperare regională), Departament Spraw Strategicznych (Departamentul afaceri strategice), Departament ds. Stosunków ze Wschodnim Sąsiedztwem (Departamentul pentru relații cu vecinătatea estică), Departament Organizacji Międzynarodowych i Spraw Wielostronnych (Departamentul organizații internaționale și afaceri multilaterale) oraz Departament Spraw Globalnych (Departamentul afaceri globale). Z kolei do departamentów problemowych można zaliczyć: Departament Stosunków Międzyinstytucjonalnych i Projektów (Departamentul relații interinstituționale și proiecte), Departament Kontroli Eksportu (Departamentul pentru controlul exporturilor), Departament Spraw Prawnych (Departamentul afaceri juridice), Departament Komunikacji i Dyplomacji Publicznej (Departamentul comunicare și diplomatie publică), Departament Konsularny (Departamentul consular) oraz Departament Zewnętrznych Środków Bezzwrotnych (Departamentul fonduri externe nerambursabile). Natomiast obsługę administracyjną zapewniają Departament Zasobów Ludzkich (Departamentul resurse umane) i Departament Finansowo-Administracyjny (Departamentul financiar și administrativ). Ponadto funkcjonuje Krajowe Centrum Wizowe (Centrul Național de Vize)²⁹. Departamenty „obszarowe” podlegają właściwym sekretarzom stanu, natomiast podległość departamentów problemowych jest zróżnicowana. Departament Stosunków Międzyinstytucjonalnych i Projektów podlega jednemu spośród sekretarzy stanu, z kolei Departament Kontroli Eksportu, Departament Spraw Prawnych oraz Departament Komunikacji i Dyplomacji Publicznej – bezpośrednio szefowi resortu, natomiast Departament Konsularny – Sekretarzowi Generalnemu, a Departament Zewnętrznych Środków Bezzwrotnych – Zastępcy Sekretarza Generalnego. Departamenty obsługi administracyjnej podporządkowane są Sekretarzowi Generalnemu (Departament Zasobów Ludzkich) i jego Zastępcy (Departament Finansowo-Administracyjny), Krajowe Centrum Wizowe – Sekretarzowi Generalnemu.

Ponadto w strukturze resortu umiejscowiono stanowisko (w randze dyrektora generalnego) dyrektora politycznego (*directorul politic*), który zasadniczo pełni funkcję

²⁸ Szerzej zob. K. Szczepanik, *Organizacja polskiej służby zagranicznej...*, s. 30.

²⁹ Wymienione jednostki mają rangę dyrekcji generalnych. Zob. Ministerul Afacerilor Externe, *Organizare...*

koordynującą w procesie wypracowywania dokumentów etc. z zakresu polityki zagranicznej (art. 35 regulaminu MAE), podlegając właściwemu sekretarzowi stanu. Kolejno podlegający szefowi resortu Przedstawiciel Rządu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (Agentul guvernamental pentru Curtea Europeană a Drepturilor Omului) – w randze dyrektora generalnego – nadzoruje podległy mu Departament Przedstawiciela Rządu. Wreszcie Przedstawiciela Rządu ds. Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (Agentul guvernamental pentru Curtea de Justiție a Uniunii Europene) – w randze podsekretarza stanu – wspiera gabinet; zgodnie z art. 9 pkt 1 decyzji w sprawie organizacji i funkcjonowania MAE szef resortu bezpośrednio koordynuje działania Przedstawiciela Rządu ds. Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Poza tym wsparcie dla szefa resortu stanowi gabinet ministra.

Stopnie dyplomatyczne i konsularne oraz ścieżka kariery

Gradacja stopni i ścieżka kariery rumuńskich dyplomatów są zbliżone do rozwiązań przyjętych w innych państwach. Jeśli chodzi o stopnie dyplomatyczne i konsularne³⁰, to doprecyzowano tę kwestię w statucie z 2003 r. (art. 4-16). W art. 4 wymieniono następujące stopnie dyplomatyczne (*gradele diplomatice*): ambasador (*ambasador*), minister pełnomocny (*ministru plenipotentiar*), radca-minister (*ministru-consilier*), radca dyplomatyczny (*consilier diplomatic*), pierwszy sekretarz (*secretar I*), drugi sekretarz (*secretar II*), trzeci sekretarz (*secretar III*) oraz attaché dyplomatyczny (*atașat diplomatic*). Z kolei stopnie konsularne (*gradele consulare*) to: konsul generalny (*consul general*), konsul (*consul*), wicekonsul (*viceconsul*) i agent konsularny (*agent consular*). Stopnie dyplomatyczne i konsularne pozostają tytułami honorowymi (*titluri onorifice*) (art. 16). Pierwsze stopnie dyplomatyczne i konsularne, czyli odpowiednio stopnie attaché dyplomatycznego i agenta konsularnego, są nadawane nowo przyjętym (art. 7).

Minister Spraw Zagranicznych nadaje stopnie dyplomatyczne i konsularne, przy czym obowiązuje ustalony limit stanowisk dyplomatycznych i konsularnych (o czym niżej). Propozycję nadania stopni nowo przyjętym członkom korpusu oraz awansowania już zatrudnionych przedkłada szefowi resortu Komisja ds. Nadawania Stopni Dyplomatycznych i Konsularnych działająca w MAE (art. 6 pkt 1 i 3; art. 11 i 12). Wyjątek stanowi stopień dyplomatyczny ambasadora, który nadaje Prezydent (art. 10 statutu; art. 57 pkt 2 regulaminu MAE). Dopuszcza się także możliwość przejścia ze stopnia konsularnego na dyplomatyczny – w tabeli 1. przedstawiono równoważność stopni konsularnych i dyplomatycznych.

³⁰ Dla porównania – w uregulowaniach prawnych w Polsce występują terminy takie jak stopnie dyplomatyczne i tytuły konsularne – zob. *Ustawa z dnia 21 stycznia 2021 r. o służbie zagranicznej*, Dz.U. 2021, poz. 464 z późn. zm., art. 28.1 i *Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. Prawo konsularne*, Dz.U. 2015, poz. 1274 z późn. zm., art. 9.1.

Tabela 1. Równoważność stopni konsularnych i dyplomatycznych

Stopień konsularny	Stopień dyplomatyczny
konsul generalny	radca-minister, radca dyplomatyczny
konsul	pierwszy sekretarz
wicekonsul	drugi sekretarz, trzeci sekretarz
agent konsularny	attaché dyplomatyczny

Źródło: opracowanie własne na podstawie art. 15 *Lege nr. 269 din 17 iunie 2003 privind Statutul Corpului diplomatic și consular al României*, Monitorul Oficial z 23 VI 2003, cz. I, nr 441, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/215692>, 1 V 2024.

Awans na wyższy stopień dyplomatyczny lub konsularny można uzyskać, spełniając m.in. wymóg odbycia kilkuletniego stażu (art. 9 pkt 1), którego długość w zakresie dotyczącym każdego stopnia jest uregulowana w statucie. Tak np. nowo mianowany attaché dyplomatyczny jest zobowiązany pełnić swoją funkcję dwa lata, by móc awansować na stopień trzeciego sekretarza, ten zaś – trzy lata, by uzyskać stopień drugiego sekretarza etc. Podobny przebieg ma ścieżka awansowa w przypadku stopni konsularnych – tu każdy awans poprzedzony jest z kolei czteroletnim okresem. W tabeli 2. zebrano dane dotyczące lat stażu koniecznego do uzyskania awansu na kolejne stopnie dyplomatyczne i konsularne.

Tabela 2. Okres stażu na stopień dyplomatyczny lub konsularny

Stopnie dyplomatyczne	Liczba lat	Stopnie konsularne	Liczba lat
attaché dyplomatyczny → trzeci sekretarz	2	agent konsularny → wicekonsul	4
trzeci sekretarz → drugi sekretarz	3	wicekonsul → konsul	4
drugi sekretarz → pierwszy sekretarz	4	konsul → konsul generalny	4
pierwszy sekretarz → radca dyplomatyczny	3		
radca dyplomatyczny → radca-minister	4		
radca-minister → minister pełnomocny	2		
Łącznie	18	Łącznie	12

Źródło: opracowanie własne na podstawie art. 13 *Lege nr. 269 din 17 iunie 2003 privind Statutul Corpului diplomatic și consular al României*, Monitorul Oficial z 23 VI 2003, cz. I, nr 441, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/215692>, 1 V 2024.

Jeśli chodzi o stanowiska, zarówno w Centrali, jak i na placówkach, to członkowie korpusu zajmują je zgodnie z posiadanymi stopniami dyplomatycznymi i konsularnymi (art. 5 statutu). Ambasador może ponadto (za zgodą Centrali) wyznaczyć swojego zastępcę, który wspomaga go w codziennej pracy i zastępuje w przypadku nieobecności (art. 59 pkt 2 i 3 regulaminu MAE).

Wyłącznie szef misji dyplomatycznej reprezentuje Rumunię w państwie akredytacji (art. 16 pkt 1 decyzji w sprawie organizacji i funkcjonowania MAE) – chodzi o ambasadora nadzwyczajnego i pełnomocnego (art. 20 statutu) – bądź w organizacji międzynarodowej (art. 60 pkt 1 regulaminu MAE). Ambasadorowie nadzwyczajni i pełnomocni to zazwyczaj dyplomaci zawodowi (którzy w momencie zakończenia misji nie przekraczają granicy wieku emerytalnego), jakkolwiek dopuszcza się wyjątki dla *osobistości życia publicznego* [*personalități ale vieții publice*], które spełniają warunki przyjęcia w szeregi członków korpusu dyplomatyczno-konsularnego Rumunii (art. 19 statutu). Szef misji jest zwierzchnikiem innych członków korpusu dyplomatyczno-konsularnego w danym państwie, w tym zatrudnionych w urzędach konsularnych bądź w rumuńskich instytucjach kultury (art. 16 pkt 2 decyzji w sprawie organizacji i funkcjonowania MAE i art. 60 pkt 3 regulaminu MAE).

W statucie z 2003 r. odniesiono się do warunków przyjęcia do korpusu dyplomatyczno-konsularnego. Wyliczono, jakie wymagania musi spełniać przyszły dyplomata. Wśród nich można zwrócić uwagę na m.in. brak przynależności do partii politycznych, wyższe wykształcenie, znajomość co najmniej jednego języka obcego³¹, właściwy stan zdrowia, ukończenie Akademii Dyplomatycznej (*Academia Diplomatică*) lub zdanie egzaminu do korpusu dyplomatyczno-konsularnego (art. 17 statutu). Tu należy zauważyć, że Akademia Dyplomatyczna została powołana w 2002 r. jako jednostka podległa MAE w celu kształcenia i doskonalenia kadr korpusu dyplomatyczno-konsularnego³², natomiast od 2005 r. działa Rumuński Instytut Dyplomatyczny (*Institutul Diplomatic Român*), który poza m.in. działalnością szkoleniową współpracuje z MAE w zakresie organizacji konkursów warunkujących przyjęcie do korpusu³³. W przypadku wakatów (zarówno jeśli chodzi o stanowiska dla personelu dyplomatycznego, jak i konsularnego) odbywa się konkurs, a jego zasady szef MAE określił w regulaminie³⁴ (art. 18 statutu).

Poza wymaganiami formalnymi, wyszczególnionymi w aktach prawnych, uwagę zwraca zbiór przymiotów, którymi – według MAE – powinni charakteryzować się potencjalni (idealni) kandydaci. Chodzi tu o zalety z trzech obszarów: przygotowania

³¹ W regulaminie dotyczącym organizacji i przebiegu konkursów do korpusu w art. 3 pkt 1d zawarto wymóg znajomości co najmniej dwóch języków obcych (lub więcej), przy czym jeden z nich to angielski bądź francuski. Regulamin przyjęto w połowie marca 2021 r., tj. w okresie urzędowania B. Aurescu – zob. Aneks (*Regulament privind organizarea și desfășurarea concursurilor pentru admiterea în Corpul diplomatic și consular al României*), *Ordin nr. 732 din 15 martie 2021 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și desfășurarea concursurilor pentru admiterea în Corpul diplomatic și consular al României*, Monitorul Oficial z 23 III 2021, cz. I, nr 290, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/239872>, 29 IV 2024.

³² Zob. *Hotărâre nr. 99 din 7 februarie 2002 privind organizarea și funcționarea Academiei Diplomatice*, Monitorul Oficial z 13 II 2002, cz. I, nr 118, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/34014>, 29 IV 2024.

³³ Zob. art. 2 pkt 1a, *Hotărâre nr. 880 din 28 iulie 2005 privind organizarea și funcționarea Institutului Diplomatic Român*, Monitorul Oficial z 17 VIII 2005, cz. I, nr 748, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/221560>, 1 V 2024.

³⁴ Zob. Aneks (*Regulament privind organizarea și desfășurarea concursurilor pentru admiterea în Corpul diplomatic și consular al României*), *Ordin nr. 732 din 15 martie 2021 pentru aprobarea Regulamentului...*

zawodowego, posiadanych umiejętności i kompetencji oraz cech charakteru. Resort spraw zagranicznych opisuje, że: *Przyszły dyplomata powinien być zatem obdarzony szeregiem takich przymiotów, jak: prawość, dokładność, spokój, cierpliwość, dobry nastrój, skromność i lojalność, które można uzupełnić o domyślne cechy, takie jak inteligencja, rozeznanie, roztropność, charyzma, umiejętność pracy zespołowej, odwaga i takt. Do tych osobistych przymiotów dochodzą umiejętności zawodowe: zdolności językowe i skłonność do nabywania z łatwością nowych umiejętności, wiedza ogólna z zakresu stosunków międzynarodowych, a także wiedza specjalistyczna z określonych dziedzin aktywności, jak prawnicza, ekonomiczna, konsularna, umiejętność pisania przemówień, zdolność syntezy i analizy, rozwinięte umiejętności komunikacji pisemnej i werbalnej, umiejętność negocjacji, nawiązywania i utrzymywania kontaktów, elastyczność, kreatywność i zdolność adaptacji w środowiskach wielokulturowych, aktywne uczenie się*³⁵. W taki sposób scharakteryzowano sylwetkę kandydata ubiegającego się o przyjęcie do korpusu dyplomatyczno-konsularnego.

Przygotowując się do członkostwa w Unii Europejskiej, a następnie już po akcesji w 2007 r. Rumunia musiała sprostać szeregowi wyzwań, jak m.in. kwestia zwalczania zjawiska korupcji. Do dokumentów z tego zakresu odwołano się, przyjmując Kodeks etyki korpusu dyplomatyczno-konsularnego Rumunii z 2014 r. (dalej: kodeks)³⁶. Kodeks rozumiany jest przez ustawodawcę jako *jednolity zbiór wartości, zasad i norm*³⁷, których celem jest zapewnienie funkcjonowania korpusu dyplomatyczno-konsularnego na wysokim poziomie – stanie na straży interesu państwa, lojalność i profesjonalizm (art. 1 pkt 1a kodeksu). Są to zasady postępowania członków korpusu tak na płaszczyźnie zawodowej, jak i odnoszące się do zachowania w różnych sytuacjach, w których dyplomata może się znaleźć. Spośród wyżej przywołanych przymiotów pożądaných u kandydatów, uwagę zwracają cechy, które wymieniono w kodeksie, a które – jak można wnioskować – powinny charakteryzować idealnych dyplomatów. Są oni zobowiązani godnie reprezentować państwo we wszelkich okolicznościach, także poza obowiązkami zawodowymi, przestrzegając zasad protokołu dyplomatycznego i ceremoniału (art. 6). Lojalność i dbanie o interes narodowy (art. 3), przestrzeganie prawa (art. 4), wykonywanie pracy w duchu odpowiedzialności i uczciwości (art. 5), sumienność i fachowość w wypełnianiu obowiązków (art. 7), zachowanie poufności (art. 8), niemaniestrowanie poglądów politycznych (art. 9), wreszcie poszanowanie prywatności zarówno własnej, jak i osób trzecich (art. 10) – to wartości i zasady, na które zwrócono uwagę. Ponadto członek korpusu nie może piastować innych stanowisk – wyjątkiem jest tu praca dydaktyczna w szkołach wyższych (art. 13 pkt 1).

³⁵ Ministerul Afacerilor Externe, *Profilul candidatului MAE*, [online] <https://www.mae.ro/node/2081>, 4 IV 2024.

³⁶ Zob. Aneks (*Codul etic pentru Corpul diplomatic și consular al României*), *Ordin nr. 890 din 2 aprilie 2014 privind aprobarea Codului etic pentru Corpul diplomatic și consular al României*, Monitorul Oficial z 14 IV 2014, cz. I, nr 271, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument-Afis/157363>, 29 IV 2024.

³⁷ *Tamże*, art. 1.

Kierunki zmian

Wydarzenia z ostatnich lat o ogólnoświatowym zasięgu, takie jak wybuch pandemii COVID-19, bądź te, które były dla Rumunii szczególnie istotne – przede wszystkim prezydencja w Radzie UE w pierwszej połowie 2019 r. – warunkowały działania podejmowane przez resort spraw zagranicznych. Analiza raportów MAE za ten czas daje możliwość zidentyfikowania głównych kierunków posunięć, które są związane z funkcjonowaniem Centrali i służby zewnętrznej.

MAE opracowało raporty roczne i jeden całościowy, podsumowujący działania w okresie urzędowania byłego ministra Bogdana Aurescu. Należy tu odnotować wspomnianą prezydencję Rumunii w Radzie UE, poprzedzającą objęcie teki szefa resortu przez B. Aurescu – to m.in. temu wydarzeniu poświęcono uwagę w raporcie za 2019 r. Ponieważ minister zaczął pełnić funkcję dopiero w listopadzie 2019 r., w artykule do raportu za 2019 r. odwoływano się tylko w przypadkach, gdy konieczne było ukazanie szerszego tła podejmowanych działań. Kolejny z raportów obejmuje natomiast pierwszy rok urzędowania szefa resortu, tj. od listopada 2019 r. do listopada 2020 r., a następne lata 2021 i 2022. Z kolei ostatni dokument, podsumowujący, obejmuje okres od listopada 2019 r. do połowy czerwca 2023 r.

Badane raporty zawierają zapisy dotyczące kierunków polityki zagranicznej Rumunii w omawianym czasie, jak również odnoszą się do działań korpusu dyplomatyczno-konsularnego. Tym samym mogą stanowić uzupełnienie przeprowadzonych analiz regulacji zawartych w przywołanych wcześniej aktach prawnych.

W pierwszym raporcie, za okres od 4 listopada 2019 r. do 4 listopada 2020 r., wskazano m.in. takie priorytety, jak kwestia reorganizacji resortu spraw zagranicznych pod kątem skuteczności (optymalizacji) funkcjonowania czy też świadczenia usług konsularnych obywatelom Rumunii w związku z wybuchem pandemii COVID-19; wątek reform jest kontynuowany w kolejnych dokumentach. Zaznaczono, że reorganizacja funkcjonowania resortu spraw zagranicznych, ukierunkowana na poprawę skuteczności działania, stała się przedmiotem zainteresowania od momentu objęcia funkcji szefa resortu przez nowego ministra³⁸. W 2020 r., na mocy decyzji rządu ze stycznia tego roku, założono ograniczenie liczby sekretarzy stanu w resorcie spraw zagranicznych z siedmiu do czterech, tj. ds. Europejskich, ds. Strategicznych, ds. Globalnych i Strategii Dyplomatycznych oraz ds. Stosunków Międzyinstytucjonalnych (w raporcie za kolejny rok, tj. 2021, mowa jest o pięciu³⁹). Można tu odnotować brak stanowiska Sekretarza Stanu ds. Procesu Przystąpienia Rumunii do OECD; w raporcie za 2019 r. podkreślano działania związane ze staraniami o członkostwo w tej organizacji⁴⁰. Ponadto

³⁸ Zob. Ministerul Afacerilor Externe, *Repere ale acțiunii diplomatice: 4 noiembrie 2019 – 4 noiembrie 2020*, s. 8-11, [online] https://www.mae.ro/sites/default/files/file/anul_2020/pdf_2020/bilan%C8%9B_1_an_de_mandat_ministru_bogdan_aurescu_2019-2020.pdf, 29 IV 2024.

³⁹ Zob. Ministerul Afacerilor Externe, *Acțiunea Ministerului Afacerilor Externe în cifre: 2021*, s. 32, [online] https://www.mae.ro/sites/default/files/file/anul_2021/2021_pdf/raport_mae_grafic_2021.pdf, 29 IV 2024.

⁴⁰ Zob. Ministerul Afacerilor Externe, *Raport de activitate 2019...*, s. 63.

liczbę stanowisk dla personelu zatrudnionego w MAE (Centrala) określono na 946 bez kierownictwa (jednocześnie dopuszczono jej zwiększenie o 60 etatów od 1 sierpnia 2017 r. do 31 grudnia 2019 r. ze względu na prezydencję w Radzie UE), natomiast liczbę etatów dla służby zewnętrznej ustanowiono na 1488⁴¹. Jak pokazują różne raporty, liczby te zwiększano.

Wśród innych kwestii wymienionych w raporcie za okres od 4 listopada 2019 r. do 4 listopada 2020 r. odnotować można dążenie do podnoszenia poziomu cyfryzacji pracy korpusu dyplomatyczno-konsularnego, w tym dostępności elektronicznych usług konsularnych, co w tamtym czasie wiązało się – podobnie jak w przypadku innych państw – z wybuchem pandemii COVID-19. Na początku września 2020 r. w formie videokonferencji zorganizowano Doroczne Spotkanie Rumuńskiej Dyplomacji (Reuniunea Anuală a Diplomatiei Române, RADR). Tematem był „Wpływ pandemii na trendy międzynarodowe i odpowiedzi rumuńskiej dyplomacji” – omawiano m.in. kwestie dotyczące cyfryzacji pracy personelu dyplomatyczno-konsularnego. W nara-dzie wzięli udział ambasadorowie, konsulowie generalni, kierownictwo MAE oraz zaproszeni goście zagraniczni⁴².

W raporcie za 2021 r. mówi się o kontynuacji reformy funkcjonowania MAE, polityce kadrowej i wdrażanym w niej zmianom, m.in. w zakresie efektywności. Uwagę przyciągają też przytoczone dane dotyczące zatrudnionych kobiet i mężczyzn zarówno w Centrali, jak i na placówkach. Jakkolwiek mężczyźni przeważali, jeśli chodzi o obsadę kierownictwa misji dyplomatycznych (66,3%), to z kolei kobiet było więcej na stanowiskach kierowniczych w Centrali (53,6%). Ogółem, czyli w Centrali i poza granicami, procent zatrudnionych kobiet i mężczyzn prawie się równoważył (odpowiednio 49,49% i 51,51%)⁴³. W 2021 r. Rumunia utrzymywała łącznie 170 misji zagranicznych, w tym: 94 ambasady, 44 konsulaty generalne, 6 konsulatów, 18 rumuńskich instytutów kultury oraz łącznie 8 placówek innego rodzaju⁴⁴.

W analizowanym dokumencie poświęca się uwagę zmianom w zakresie działalności konsularnej: *Reforma konsularna obejmuje kilka priorytetowych poziomów: modernizację i rozszerzanie sieci urzędów konsularnych, przyspieszoną kontynuację cyfryzacji [działalności] konsularnej, odbiurokratyzowanie procedur pracy, a także ciągłą profesjonalizację całego korpusu konsularnego Rumunii*⁴⁵. Na kolejnych stronach raportu odniesiono się do działań podejmowanych w tych obszarach. Wyzwania związane z pandemią COVID-19 wiązały się, jak wspomniano, z dążeniem do zwiększenia dostępności

⁴¹ Zob. art I pkt 10 i 14 oraz aneks nr 1 (*Structura organizatorică a Ministerului Afacerilor Externe*), *Hotărâre nr. 9 din 6 ianuarie 2020 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul afacerilor externe*, Monitorul Oficial z 14 I 2020, cz. I, nr 20, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/222012>, 29 IV 2024.

⁴² Zob. Ministerul Afacerilor Externe, *Repere ale acțiunii diplomatice...*, s. 48-51.

⁴³ Zob. Ministerul Afacerilor Externe, *Acțiunea Ministerului Afacerilor Externe în cifre...*, s. 33.

⁴⁴ Zob. *tamże*, s. 29.

⁴⁵ *Tamże*, s. 20.

usług konsularnych dla obywateli Rumunii świadczonych przy wykorzystaniu platformy www.econsulat.ro⁴⁶.

W raporcie za 2022 r. w dalszym ciągu odnoszono się do reformy (nabór i ścieżka kariery) – w dokumencie mowa jest o *wewnętrznej reformie na poziomie Ministerstwa Spraw Zagranicznych*, na którą składają się trzy obszary działań: po pierwsze – organizacja konkursów w zakresie naboru (kontynuacja działania z 2021 r.), po drugie – wysyłanie na stałą misję w wyniku procesów rekrutacji, po trzecie zaś – procedury odnoszące się do przebiegu ścieżki kariery. Odnotowano również wspomniane wyżej zwiększenie liczby etatów w Centrali i na placówkach⁴⁷.

Kontynuowano reformę działalności konsularnej. Uwagę zwrócono m.in. na prace nad wprowadzeniem zmian do ustawy o działalności konsularnej z 2019 r.⁴⁸ Podane w raporcie z 2022 r. liczby wskazywały ponadto na wzrost zapotrzebowania na usługi konsularne⁴⁹. Otwarto także konsulaty generalne w stolicach państw, w których zamieszkują liczne mniejszości rumuńskie (Kiszyniów, Londyn, Madryt, Paryż i Rzym)⁵⁰.

W raporcie podsumowującym okres urzędowania ministra B. Aurescu zebrano główne, przywołane we wcześniejszych dokumentach, założenia przeprowadzanych zmian. Tytułem uzupełnienia przedstawić można zebrane w nim dane dotyczące wieku pracowników MAE: średnia wieku nowo przyjętych w latach 2021-2022 to 37,3 roku, natomiast wszystkich zatrudnionych (tj. w Centrali i poza granicami) – 45,6 roku⁵¹.

ZAKOŃCZENIE I DYSKUSJA

Rumuńskie społeczeństwo charakteryzuje orientacja prozachodnia. Przeprowadzone w trakcie prezydencji Rumunii w Radzie UE badania opinii publicznej (maj 2019 r.) pokazały, że Rumuni opowiadają się za Unią Europejską i współpracą ze Stanami Zjednoczonymi. Korzyści z członkostwa w UE dostrzegła prawie połowa badanych (49,2%), z kolei 44,8% popierało pogłębienie stosunków z USA⁵². Zarówno UE, jak i Sojusz Północnoatlantycki cieszyły się zaufaniem społeczeństwa (odpowiednio

⁴⁶ Zob. *tamże*.

⁴⁷ Zob. Ministerul Afacerilor Externe, *Reperete acțiunii diplomatice a României. Realizări și cifre: 2022*, s. 62-64, [online] https://www.mae.ro/sites/default/files/file/anul_2022/2022_pdf/raport_grafic_mae_2022-2.pdf, 29 IV 2024.

⁴⁸ Zob. *tamże*, s. 58. Chodzi o *Lege nr. 62 din 15 aprilie 2019 privind activitatea consulară...*

⁴⁹ Zob. *tamże*, s. 59.

⁵⁰ Zob. *tamże*, s. 56.

⁵¹ Zob. *Mandatul ministrului Bogdan Aurescu la conducerea Ministerului Afacerilor Externe. Principale realizări și repere ale acțiunii diplomatice: 4 noiembrie 2019 – 15 iunie 2023*, s. 48, [online] https://www.mae.ro/sites/default/files/file/anul_2023/pdf_2023/raport_bilanț_mandat_ministru_bogdan_aurescu_2019-2023.pdf, 29 IV 2024.

⁵² Zob. *Opiniile românilor privind probleme de securitate națională și politică externă*, INSCOP Research, 20 V 2019, [online] <https://www.inscop.ro/20-mai-2019-opiniile-romanilor-privind-probleme-de-securitate-nationala-si-politica-externa/>, 29 IV 2024.

UE – 55,3% i NATO – 56,1%)⁵³. Te prozachodnie tendencje były jeszcze bardziej widoczne we wcześniejszych badaniach (grudzień 2014 r.), gdy aż 86,1% badanych optowało za współpracą polityczną i wojskową z UE i NATO⁵⁴.

Nastroje społeczne były zbieżne z kierunkami zmian w sferze administracji publicznej, w tym w dziale spraw zagranicznych. Problematyka europejska stanowiła ważny obszar zainteresowania resortu w związku z prezydenturą w Radzie UE, a samo MAE obarczono rolą koordynatora działań podejmowanych w tamtym czasie. Przeprowadzane w obrębie korpusu dyplomatyczno-konsularnego zmiany są pochodną szerzej zakrojonych reform w administracji, których założenia zostały wcześniej przedstawione w Strategii konsolidacji administracji publicznej na lata 2014-2020 i które wiążą się z członkostwem Rumunii w UE. Uwagę zwracano m.in. na efektywność: *W 2020 r. Rumunia będzie miała skuteczną i odpowiadającą na potrzeby społeczeństwa administrację publiczną*⁵⁵. Wskazywano na znaczenie profesjonalizmu i zorientowanie na obywateli. Nawiązania do tych założeń można odnaleźć w omówionych działaniach podejmowanych w ramach MAE w badanym przedziale czasowym.

W rządzie premiera Marcela Ciolacu, który rozpoczął pracę w połowie czerwca 2023 r., resort spraw zagranicznych objęła, z rekomendacji PNL, Luminița Odobescu. W rządowym programie na lata 2023-2024 zawarto część poświęconą sprawom zagranicznym. W odniesieniu do korpusu dyplomatyczno-konsularnego w dokumencie stwierdzono: *MAE tak zintensyfikuje wysiłki na rzecz rozwijania elitarnego Korpusu Dyplomatyczno-Konsularnego, by dysponował zasobami ludzkimi potrzebnymi do promowania interesów Rumunii w sposób odpowiedni i skuteczny w obecnym kontekście międzynarodowym, w tym do reagowania na optymalnym poziomie na wnioski obywateli rumuńskich za granicą o pomoc i ochronę konsularną*⁵⁶. Dostrzegano tu zatem rolę skuteczności i profesjonalizacji, w tym w zakresie prowadzenia działalności konsularnej, w polityce kadrowej.

Przedstawione w artykule rozważania prowadzą do kilku wniosków. Po pierwsze, korpus dyplomatyczno-konsularny Rumunii działa, opierając się na szeregu regulacji prawnych, przy czym uwagę należy zwrócić na statut przyjęty jeszcze w okresie przedakcesyjnym, tj. w 2003 r. Przywoływany wcześniej V. Naumescu zwracał uwagę, że jeśli chodzi o przepisy dotyczące administracji, *w rzeczywistości jest to jedna z ostatnich*

⁵³ Zob. *Dirrecția țării și a UE, sursele de îngrijorare ale românilor și încrederea în instituții interne și internaționale*, INSCOP Research, 16 V 2019, [online] <https://www.inscop.ro/16-mai-2019-directia-tarii-si-a-ue-sursele-de-ingrijorare-ale-romanilor-si-increderea-in-institutii-interne-si-internationale/>, 29 IV 2024.

⁵⁴ Zob. *Ziua Veche: Sondaj INSCOP privind politica externă a României*, INSCOP Research, 16 XII 2014, [online] <https://www.inscop.ro/16-decembrie-2014-ziua-veche-sondaj-inscop-privind-politica-externa-a-romaniei/>, 29 IV 2024.

⁵⁵ Cancelaria Primului Ministru, Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, *Strategia pentru consolidarea administrației publice 2014-2020. Anexa nr. 1*, s. 4, [online] <https://www.mdlpa.ro/uploads/articole/attachments/5daea0f3524c8094790994.pdf>, 29 IV 2024.

⁵⁶ *Program de guvernare 2023-2024: viziune pentru națiune*, s. 136, [online] https://gov.ro/fisiere/pagini_fisiere/23-06-16-12-32-52Programul_de_Guvernare_2023-2024.pdf, 29 IV 2024.

*ustaw przedunijnych w obszarze administracji publicznej*⁵⁷. Należy tu dodać, że akt ów był nowelizowany. Z kolei prawnicy podkreślają znaczenie zastosowania terminu „statut”, początkowo w uchylonej decyzji w sprawie zatwierdzenia Statutu Korpusu Dyplomatyczno-Konsularnego z 1990 r., a następnie również w ustawie z 2003 r. Nazwa ta sygnalizuje szczególnie charakter profesji dyplomaty⁵⁸.

Po drugie, analiza zapisów wykorzystanych aktów prawnych umożliwiła wskazanie głównych komponentów, które składają się na korpus dyplomatyczno-konsularny Rumunii. Oprócz Centrali, stanowiącej główną jednostkę administracyjną, i kierownictwa resortu (na czas pełnienia funkcji) to także przebywająca poza granicami służba dyplomatyczna, czyli – jak pokazała analiza semantyczna – służba zewnętrzna. Misje dyplomatyczne, urzędy konsularne i rumuńskie instytuty kultury rozmieszczone są w różnych państwach na różnych kontynentach. Na przykład w ramach Ambasady Rumunii w Polsce funkcjonują sekcja polityczna, Biuro Promocji Handlowej i Gospodarczej (Biroul de Promovare Comercial-Economică) oraz biuro attaché obrony i sekcja konsularna⁵⁹. Poza tym w Krakowie i Białymstoku, a także Katowicach (od końca 2024 r.) działają konsulowie honorowi, a w Warszawie Rumuński Instytut Kultury. Przyjęta organizacja – skoncentrowanie spraw zagranicznych w jednym ośrodku (tj. resorcie spraw zagranicznych) i rozwijanie służby dyplomatycznej, czyli utrzymywanie sieci wysłanników poza granicami państwa – pokazuje wpływy Francji na sposób prowadzenia polityki zagranicznej w państwach europejskich. Z tego względu brytyjski klasyk, dyplomata i zarazem badacz dyplomacji, Harold Nicolson mówił o *systemie francuskim* uprawiania dyplomacji (który charakteryzuje się też innymi – omówionymi przez tego autora – cechami)⁶⁰.

Po trzecie, profesjonalizacja – podnoszona w omawianych reformach – wiąże się z jednej strony z szeregiem uregulowań dotyczących naboru i ścieżki kariery personelu dyplomatyczno-konsularnego, czyli regulacjami obowiązującymi w zakresie pragmatyki służbowej, które są zawarte m.in. w s t a t u t i e . Do kwestii etyki postępowania personelu dyplomatyczno-konsularnego odniesiono się z kolei w k o d e k s i e . Z drugiej strony przeprowadzane reformy, mające na celu także zwiększenie skuteczności korpusu, wpisują się, jak wspomniano, w szersze zmiany w obrębie administracji publicznej Rumunii.

Powyższe wnioski potwierdzają przyjęte na wstępie założenie. W przypadku korpusu dyplomatyczno-konsularnego Rumunii obowiązujący system (by posłużyć się terminem H. Nicolsona) czy też model – jak określa to przywoływana wyżej R. Adler-Nissen – struktury organizacyjnej jest zbliżony do rozwiązań zastosowanych przez

⁵⁷ V. Naumescu, *Diplomatic Services Today...*, s. 174.

⁵⁸ Zob. J. Maftai, *Considerations on Judicial Liability of the Romanian Diplomatic and Consular Corps' Members as Regulated by Law no. 269/2003*, „Acta Universitatis Danubius. Juridica” 2010, vol. 6, nr 1, s. 69.

⁵⁹ Zob. Ambasada României în Republica Polonă, *Echipa Ambasadei*, [online] <https://varsovia.mae.ro/node/150>, 29 IV 2024.

⁶⁰ Zob. H. Nicolson, *The Evolution of Diplomatic Method*, London 1954, s. 53-61.

inne państwa; charakteryzuje się określoną – omówioną w tym artykule – specyfiką, co może dać podstawę do kolejnych badań o charakterze porównawczym.

BIBLIOGRAFIA

- Adler-Nissen R., *Symbolic Power in European Diplomacy: The Struggle Between National Foreign Services and the EU's External Action Service*, „Review of International Studies” 2014, vol. 40, nr 4, s. 657-681, <https://doi.org/10.1017/S0260210513000326>.
- Ambasada României în Republica Polonă, *Echipa Ambasadei*, [online] <https://varsovia.mae.ro/node/150>.
- Aneks (*Codul etic pentru Corpul diplomatic și consular al României*), Ordin nr. 890 din 2 aprilie 2014 privind aprobarea Codului etic pentru Corpul diplomatic și consular al României, Monitorul Oficial z 14 IV 2014, cz. I, nr 271, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/157363>.
- Aneks (*Regulament de organizare și funcționare al Ministerului Afacerilor Externe*), Ordin nr. 1.580 din 1 septembrie 2023 privind modificarea anexei la Ordinul ministrului afacerilor externe nr. 1.132/2016 pentru aprobarea Regulamentului de organizare, funcționare și ordine internă al Ministerului Afacerilor Externe, Monitorul Oficial z 13 X 2023, cz. I, nr 927, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/275300>.
- Aneks (*Regulament privind organizarea și desfășurarea concursurilor pentru admiterea în Corpul diplomatic și consular al României*), Ordin nr. 732 din 15 martie 2021 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și desfășurarea concursurilor pentru admiterea în Corpul diplomatic și consular al României, Monitorul Oficial z 23 III 2021, cz. I, nr 290, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/239872>.
- Aneks nr 1 (*Structura organizatorică a Ministerului Afacerilor Externe*), Hotărâre nr. 9 din 6 ianuarie 2020 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul afacerilor externe, Monitorul Oficial z 14 I 2020, cz. I, nr 20, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/222012>.
- Bruley Y., *The Napoleonic Diplomatic Corps*, „Napoleonica. La Revue” 2009, vol. 1, nr 4, s. 30-49, <https://doi.org/10.3917/napo.091.0003>.
- Cancelaria Primului Ministru, Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, *Strategia pentru consolidarea administrației publice 2014-2020. Anexa nr. 1*, [online] <https://www.mdlpa.ro/uploads/articole/attachments/5daea0f3524c8094790994.pdf>.
- Constantinou C., *Diplomatic Representations... or Who Framed the Ambassadors?*, „Millennium” 1994, vol. 23, nr 1, s. 1-23, <https://doi.org/10.1177/03058298940230010201>.
- Directia țării și a UE, sursele de îngrijorare ale românilor și încrederea în instituții interne și internaționale, INSCOP Research, 16 V 2019, [online] <https://www.inscop.ro/16-mai-2019-directia-tarii-si-a-ue-sursele-de-ingrijorare-ale-romanilor-si-increderea-in-institutii-interne-si-internationale/>.
- Dyrektywa Rady (UE) 2015/637 z dnia 20 kwietnia 2015 r. w sprawie środków koordynacji i współpracy mających ułatwić ochronę konsularną niereprezentowanych obywateli Unii w państwach

- trzecich oraz uchylająca decyzję 95/553/WE, Dz.U. UE L 106 z 24 IV 2015, t. 58, [online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=CELEX%3A32015L0637>.
- „The Hague Journal of Diplomacy” (numer specjalny pt. *Ministries of Foreign Affairs: Institutional Responses to Complexity Diplomacy*, red. Ch. Lequesne) 2020, vol. 15, nr 1-2.
- Hotărâre nr. 16 din 12 ianuarie 2017 privind organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Externe, Monitorul Oficial z 16 I 2017, cz. I, nr 44, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/279845>.
- Hotărâre nr. 34 din 27 ianuarie 2017 privind organizarea și funcționarea Sistemului național de gestionare a afacerilor europene în vederea participării României la procesul decizional al instituțiilor Uniunii Europene, Monitorul Oficial z 30 I 2017, cz. I, nr 84, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocumentAfis/186280>.
- Hotărâre nr. 880 din 28 iulie 2005 privind organizarea și funcționarea Institutului Diplomatic Român, Monitorul Oficial z 17 VIII 2005, cz. I, nr 748, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/221560>.
- Hotărâre nr. 99 din 7 februarie 2002 privind organizarea și funcționarea Academiei Diplomatice, Monitorul Oficial z 13 II 2002, cz. I, nr 118, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocumentAfis/34014>.
- Hotărâre nr. 1070 din 6 octombrie 1990 pentru aprobarea Statutului Corpului Diplomatic și Consular al României, Monitorul Oficial z 2 XI 1990, cz. I, nr 119, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocumentAfis/1256>.
- Jazbec M., *Equal Opportunities in the Slovene Diplomatic Service*, „The Hague Journal of Diplomacy” 2014, vol. 9, nr 1, s. 103–112, <https://doi.org/10.1163/1871191X-12341270>.
- Kiss R., *Programul de guvernare al Partidului Național Liberal. Ce măsuri propune Guvernul Orban*, Digi24.ro, 24 X 2019, [online] <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/programul-de-guvernare-al-partidului-national-liberal-ce-masuri-propune-guvernul-orban-1205943>.
- Lege nr. 269 din 17 iunie 2003 privind Statutul Corpului diplomatic și consular al României, Monitorul Oficial z 23 VI 2003, cz. I, nr 441, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/215692>.
- Lege nr. 296 din 26 octombrie 2023 privind unele măsuri fiscal-bugetare pentru asigurarea sustenabilității financiare a României pe termen lung, Monitorul Oficial z 27 X 2023, cz. I, nr 977, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/280298>.
- Lege nr. 62 din 15 aprilie 2019 privind activitatea consulară, Monitorul Oficial z 18 IV 2019, cz. I, nr 299, [online] <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/269847>.
- Leira H., Neumann I., *Consular Representation in an Emerging State: The Case of Norway*, „The Hague Journal of Diplomacy” 2008, vol. 3, nr 1, s. 1-19, <https://doi.org/10.1163/187119008X266146>.
- Maftai J., *Considerations on Judicial Liability of the Romanian Diplomatic and Consular Corps' Members as Regulated by Law no. 269/2003*, „Acta Universitatis Danubius. Juridica” 2010, vol. 6, nr 1, s. 68-78.
- Mandatul ministrului Bogdan Aurescu la conducerea Ministerului Afacerilor Externe. Principale realizări și repere ale acțiunii diplomatice: 4 noiembrie 2019 – 15 iunie 2023, [online]

- https://www.mae.ro/sites/default/files/file/anul_2023/pdf_2023/raport_bilanț_mandat_ministru_bogdan_aurescu_2019-2023.pdf.
- Marczuk K.P., *Modern Diplomats as Civil Servants: Capabilities, Competencies, and Education – A Case Study of the Foreign Service in Poland*, [w:] *The Palgrave Handbook of the Public Servant*, red. H. Sullivan, H. Dickinson, H. Henderson, Cham 2021, s. 1473–1487, https://doi.org/10.1007/978-3-030-29980-4_42.
- Marczuk K.P., *The Dynamics of „First Lady Public Diplomacy”*, „Intersections. East European Journal of Society and Politics” 2022, vol. 8, nr 1, s. 128–148, <https://doi.org/10.17356/ieejsp.v8i1.819>.
- Ministerul Afacerilor Externe, *Acțiunea Ministerului Afacerilor Externe în cifre: 2021*, [online] https://www.mae.ro/sites/default/files/file/anul_2021/2021_pdf/raport_mae_grafic_2021.pdf.
- Ministerul Afacerilor Externe, *Organizare*, [online] <https://www.mae.ro/node/1604>.
- Ministerul Afacerilor Externe, *Profilul candidatului MAE*, [online] <https://www.mae.ro/node/2081>.
- Ministerul Afacerilor Externe, *Raport de activitate 2019*, [online] https://www.mae.ro/sites/default/files/file/anul_2020/pdf_2020/2020.09.10_raport_activitate_mae_2019_final.pdf.
- Ministerul Afacerilor Externe, *Repere ale acțiunii diplomatice: 4 noiembrie 2019 – 4 noiembrie 2020*, [online] https://www.mae.ro/sites/default/files/file/anul_2020/pdf_2020/bilanț_1an_de_mandat_ministru_bogdan_aurescu_2019-2020.pdf.
- Ministerul Afacerilor Externe, *Reperle acțiunii diplomatice a României. Realizări și cifre: 2022*, [online] https://www.mae.ro/sites/default/files/file/anul_2022/2022_pdf/raport_grafic_mae_2022-2.pdf.
- Monitorul Oficial z 14 IV 1948, cz. I A, nr 88, s. 3389.
- Naumescu V., *Diplomatic Services Today: Between Political Decisions and Administrative Criteria*, „Transylvanian Review of Administrative Sciences” 2015, nr 44 E.
- Nicolson H., *The Evolution of Diplomatic Method*, London 1954.
- Opiniile românilor privind probleme de securitate națională și politică externă*, INSCOP Research, 20 V 2019, [online] <https://www.inscop.ro/20-mai-2019-opiniile-romanilor-privind-probleme-de-securitate-nationala-si-politica-externa/>.
- Program de guvernare 2023-2024: viziune pentru națiune*, [online] https://gov.ro/fisiere/pagini_fisiere/23-06-16-12-32-52Programul_de_Guvernare_2023-2024.pdf.
- Rose A.K., *The Foreign Service and Foreign Trade: Embassies as Export Promotion*, „The World Economy” 2007, vol. 30, nr 1, s. 22–38, <https://doi.org/10.1111/j.1467-9701.2007.00870.x>.
- Stake R.E., *The Art of Case Study Research*, Thousand Oaks–London–New Delhi 1995.
- Szczepanik K., *Organizacja polskiej służby zagranicznej 1918-2010*, Warszawa 2012.
- Ungureanu M.R., *Întotdeauna loial. Note diplomatice pentru o Românie modernă (2005-2007)*, Iași 2008.
- Ustawa z dnia 21 stycznia 2021 r. o służbie zagranicznej*, Dz.U. 2021, poz. 464 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. Prawo konsularne*, Dz.U. 2015, poz. 1274 z późn. zm.
- Ziua Veche: Sondaj INSCOP privind politica externă a României*, INSCOP Research, 16 XII 2014, [online] <https://www.inscop.ro/16-decembrie-2014-ziua-veche-sondaj-inscop-privind-politica-externa-a-romaniei/>.

Karina Paulina MARCZUK – doktor habilitowany, profesor uczelni, Katedra Dyplomacji i Instytucji Międzynarodowych Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego.